

DOI 10.32782/city-development.2024.4-15

УДК 338.439

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПОБУДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ

Щебель Андрій Іванович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін

Львівська філія приватного вищого навчального закладу

«Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8809-7320>

Кацун Дмитро Михайлович

здобувач третього рівня вищої освіти

Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7116-5830>

Анотація. У статті представлено наукові підходи щодо визначення сутності поняття «інвестиції», як «вкладення», «як витрати», «як обмін теперішньої вартості на потенційно втрачену майбутню вартість». Обґрунтовано, що побудова економічних моделей для оцінки ефективності використання інвестицій дозволяє визначити основні фактори, що впливають на досягнення запланованих результатів, оцінити ефективність існуючих інвестиційних стратегій та обґрунтувати заходи для їх оптимізації. Запропоновано основні етапи побудови моделі ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємства: визначення цілей моделювання (оцінка окупності інвестицій, максимізація фінансових результатів, оптимізація використання ресурсів), збір даних (фінансова звітність підприємства, показники продуктивності, зовнішні фактори), вибір економічної моделі (регресійний аналіз, одна з: модель регресійної функції, моделі оптимізації), формалізація моделі (визначення змінних), розрахунок ефективності (для побудови економічної моделі оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємства АТ «Миронівський Хлібопродукт» було використано виробничу функцію Кобба-Дугласа), формування висновків. Модель ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємства побудовано на прикладі АТ «Миронівський Хлібопродукт». Визначено, що економічна модель оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємств харчової промисловості є важливим завданням, яке дозволяє зрозуміти та ідентифікувати залежність між обсягами інвестицій, їхнім розподілом, продуктивністю та фінансовими результатами. Аргументована доцільність зосередження уваги підприємств на вдосконаленні управління людськими ресурсами, підвищенні продуктивності праці та розвитку персоналу, можливості диверсифікації джерел інвестицій та зменшенні витрат, що сприятиме зростанню доходів.

Ключові слова: модель, ефективність використання інвестиційних ресурсів, підприємство, інвестиції, витрати, результати, рентабельність, конкурентоспроможність.

Актуальність проблеми. Інвестиційні ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні результативної діяльності підприємств харчової промисловості. Вони сприяють оновленню матеріально-технічної бази, впровадженню інноваційних технологій, підвищенню продуктивності праці та ефективності виробничих процесів. Рациональне використання інвестиційних ресурсів є одним із найважливіших чинників, які

визначають конкурентоспроможність підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Завдяки інвестиціям підприємства можуть модернізувати обладнання, розширювати виробничі потужності та освоювати нові ринки збуту, що безпосередньо впливає на зростання обсягів продукції та виручки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестицій та інвестиційної діяльності

широко висвітлюються у науковій літературі. Так, сутність понять інвестицій та інвестиційної діяльності ретельно досліджували вітчизняні дослідники І.М. Аренович, Л.М. Борщ, Ю.В. Гвоздев, О.В. Гривківська, В.М. Гриньова, Т.В. Дорошенко, А.П. Дука, Ю.Г. Левченко, Т.В. Майорова, І.П. Мойсеєнко, В.В. Поєдинок, П.С. Рогожин, Н.Є. Скоробогатова, Л.М. Сорока, С.Ю. Шевченко, В.Я. Шевчук. Вивчення питань оцінювання ефективності інвестиційної діяльності займалися І.О. Бланк, Є.Ю. Горб, Т.В. Гулик, В.М. Жук, С.А. Єрохін, О.А. Кириченко, М.І. Кісіль, С.В. Князь, О.В. Мертенс та інші. Разом із тим у науковій літературі не вистачає досліджень щодо моделювання рівня ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємств харчової промисловості, чому і присвячена ця стаття.

Метою статті є побудова економічної моделі оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємств харчової промисловості на прикладі провідної компанії галузі. Дослідження спрямоване на визначення ключових факторів, що забезпечують економічне зростання підприємств, а також на формування практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання інвестицій у контексті сучасних економічних викликів.

Результати дослідження. Інвестиції дозволяють підприємствам впроваджувати нові продукти, адаптуватися до змін у споживчих вподобаннях і залишатися конкурентоспроможними у довгостроковій перспективі. Завдяки інвестиціям підприємства створюють нові робочі місця, забезпечують соціальну стабільність у регіонах своєї діяльності та сприяють розвитку людського капіталу через навчання і підвищення кваліфікації працівників.

Інвестиції у впровадження сучасних технологій та автоматизацію виробничих процесів забезпечують виготовлення продуктів, які відповідають міжнародним стандартам якості, що сприяє збільшенню попиту та формуванню лояльності споживачів, дозволяють зменшити витрати на виробництво, зокрема енергетичні та трудові, що підвищує рентабельність підприємства.

Взаємозв'язок між інвестиціями та фінансовими результатами підприємства є суттєвим, оскільки ефективність інвестицій впливає на виручку, прибуток, рентабельність та капіталізацію. Нераціональне використання інвестицій може призвести до зниження їх віддачі, збільшення боргового навантаження та втрати конкурентних переваг.

Інвестування в харчову промисловість характеризується високою капіталомісткістю через потребу в оновленні обладнання, зна-

чим впливом сезонності та зовнішніх чинників, а також великими витратами на забезпечення якості та безпеки продукції відповідно до міжнародних стандартів.

Таким чином, інвестиційні ресурси виступають фундаментом для забезпечення ефективності та сталого розвитку підприємств харчової промисловості. Їхнє раціональне планування та використання сприяють не лише зростанню фінансових результатів, а й підвищенню конкурентоспроможності та адаптації до сучасних викликів економічного середовища.

Ефективність використання інвестиційних ресурсів є одним із ключових чинників забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості. У сучасних умовах посилення конкуренції, впливу глобальних економічних викликів і технологічних змін стає критично важливим забезпечення оптимального залучення та використання інвестицій для підвищення продуктивності, рентабельності та конкурентоспроможності підприємств.

Інвестиція, що походить від латинського слова «invest» (вкладати), є складним і багатогранним поняттям, яке має різні трактування в залежності від мети визначення. Згідно з українським законодавством (стаття 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність»), інвестиції охоплюють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в підприємницькі та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1].

Інвестиції в економічній науці є складною і багатогранною категорією, що ускладнює їхнє повне та вичерпне визначення. Найбільш розповсюдженим є визначення «інвестицій» як довгострокових вкладень капіталу в підприємства та економічні сектори з метою збільшення капіталу в майбутньому та отримання прибутку [2, с. 19]. У табл. 1 представлені підходи до визначення сутності інвестицій.

Існують різні трактування поняття «інвестування». Професор І. Бланк [4] визначає його як «вкладення», тоді як Ю. Єльнікова [5] та В. Федоренко [6] вважають, що це «вкладення капіталу». О. Мертенс [7] розглядає інвестиції як витрати, що спрямовані на придбання ресурсів з метою отримання вигод у майбутньому. Він підкреслює, що інвестиції є обміном теперішньої вартості на потенційно втрачену майбутню вартість. Однак, це твердження не є повністю коректним, оскільки накопичення капіталу є лише стадією виробництва, і капітал має використовуватись у процесі виробництва, щоб мати інвестиційний характер.

Побудова економічної моделі для оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємств харчової промисловості

Таблиця 1 – Визначення економічної сутності інвестицій

Автор(и)	Визначення
А. М. Мороз	сукупність витрат, що здійснюються у вигляді довгострокових інвестицій капіталу в різні сектори економіки з метою отримання підприємницького доходу, прибутку або відсотків.
В. С. Пономаренко	довгострокові інвестиції капіталу (грошей) в підприємницьку діяльність з метою отримання певного доходу (прибутку)
Д. Норткотт	інвестиція капіталу в певну справу або підприємство на тривалий термін
Б. Карлоф	впровадження різноманітних економічних проектів сьогодні з метою отримання прибутків у майбутньому.
К. Макконелл, С. Брю	витрати на виготовлення та накопичення засобів виробництва, а також на збільшення матеріальних запасів
Л. Гітман, М. Джонка	метод інвестування капіталу, що має на меті забезпечити його збереження або збільшення

Джерело: [3]

є важливим завданням, яке дозволяє визначити залежність між обсягами інвестицій, їхнім розподілом, продуктивністю та фінансовими результатами.

Основні етапи побудови моделі ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємства представлено на рис. 1.

Побудова економічних моделей для оцінки ефективності використання інвестицій дозволяє визначити основні фактори, що впливають на досягнення запланованих результатів, оцінити ефективність існуючих інвестиційних стратегій та обґрунтувати заходи для їх оптимізації.

Особливого значення набуває застосування таких підходів, як функція Кобба-Дугласа чи регресійний аналіз, які дають змогу кількісно оцінити взаємозв'язок між обсягом інвестицій, трудовими ресурсами та результативністю діяльності підприємства.

Для побудови економічної моделі оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємства АТ «Миронівський Хлібопродукт» (МХП) за допомогою виробничої функції Кобба-Дугласа використаємо доступні дані про обсяги інвестицій, продуктивність праці, активи та фінансові результати компанії.

Функція Кобба-Дугласа має вигляд:

$$Y = A \cdot K^\alpha \cdot L^\beta,$$

де, Y – обсяг виробництва (виручка або прибуток); A – коефіцієнт технологічного рівня; K – капітал (інвестиції); L – трудові ресурси; α , β – еластичності капіталу та праці.

Вихідні дані АТ «Миронівський Хлібопродукт» (МХП) для побудови моделі узагальнено в табл.1.

Для знаходження параметрів моделі (коефіцієнтів A, α , β) застосовується логарифмічна форма рівняння:

$$\ln Y = \ln A + \alpha \ln K + \beta \ln L,$$

Розрахунок функції Кобба-Дугласа для даних АТ «Миронівський Хлібопродукт» виконувався за регресійним аналізом:

$$\ln Y = 8,0514 - 0,0556 \cdot \ln K + 1,2198 \ln L,$$

де, константа ($\ln A$): 8.0514, що відповідає $A = e^{8.0514} \approx 3133.86$; еластичність за капіталом (α): -0.0556, що свідчить про незначний негативний вплив інвестицій на виручку; еластичність за працею (β): 1.2198, що вказує на значний вплив кількості працівників на виручку.

Відповідно до чого, структура функції Кобба-Дугласа набуває наступного вигляду:

$$Y = 3133,86 \cdot K^{-0,0556} \cdot L^{1,2190}$$

Обмеження моделі: Функція Кобба-Дугласа не враховує зовнішні фактори (наприклад, зміни у попиту, ринкові ризики), які можуть впливати на результати.

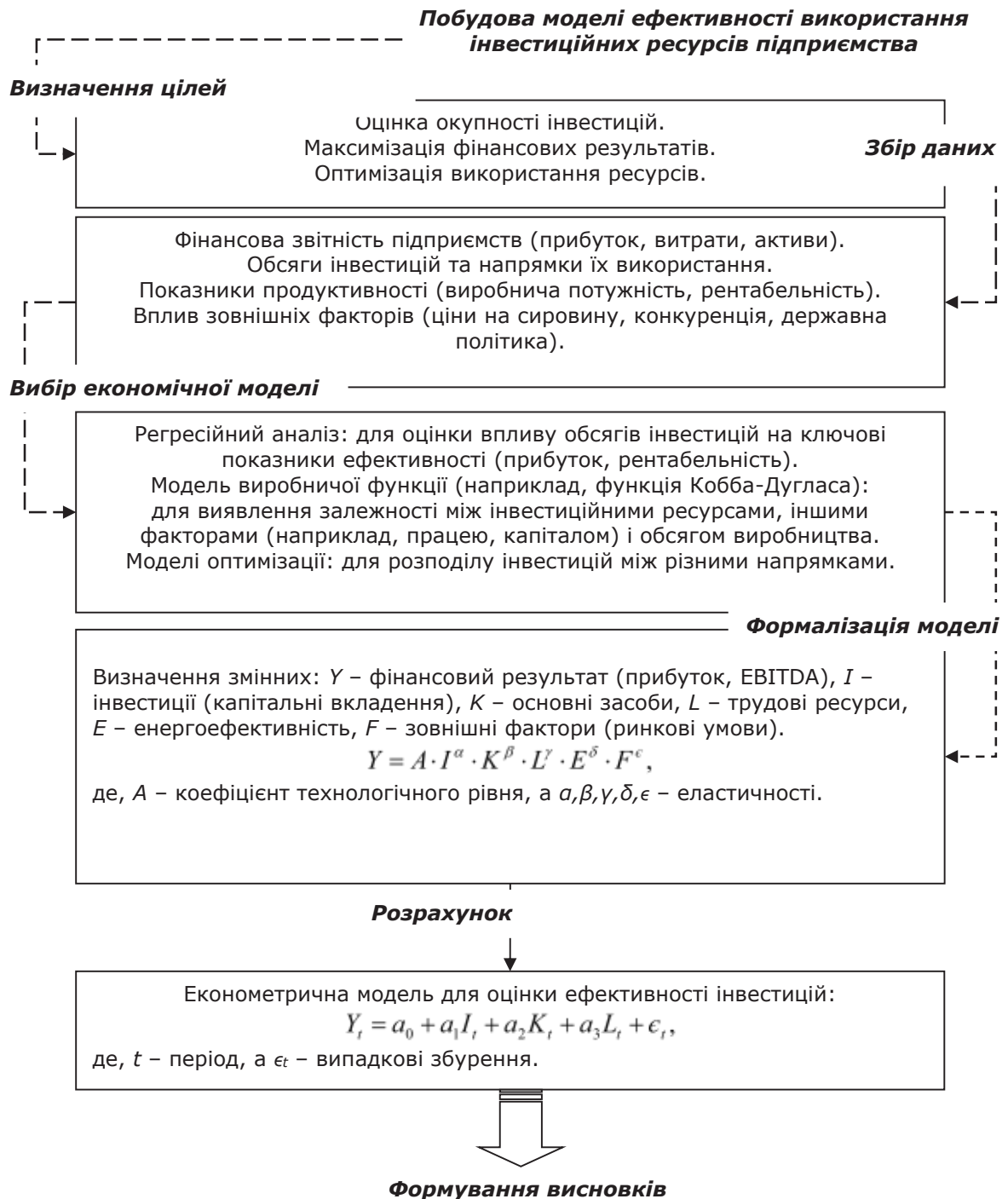
Модель демонструє, що зростання кількості працівників має значніший вплив на доходи, ніж інвестиції. Високий показник β може вказувати на те, що виробництво в компанії є важко інтенсивним.

У важко інтенсивних виробництвах ефективність операцій значною мірою залежить від людського фактора, що узгоджується з такими

Таблиця 1 – Вхідні дані АТ «Миронівський Хлібопродукт» (МХП) за 2021–2023 роки

Показники	Рік		
	2021	2022	2023
Обсяг виручки, тис. грн	44758287	57416661	56872394
Інвестиції, тис. грн	2124744	3107065	1026214
Кількість працівників, осіб	4948	6175	5825

Джерело: [8]

**Рисунок 1 – Основні етапи побудови моделі ефективності використання
інвестиційних ресурсів підприємства**

Джерело: розробка авторів

видами діяльності, як обробка продукції, логістика чи виробництво із залученням великого штату працівників. Для АТ «Миронівський Хлібопродукт» це означає, що інвестиції в розвиток персоналу, підвищення кваліфікації працівників та автоматизацію трудових процесів можуть призводити до значного зростання продуктивності.

Негативне значення α може бути зумовлене економічними чинниками або неефективним

використанням інвестицій у зазначений період. Причинами проблем можуть бути неправильний розподіл інвестицій, витрати на неефективні проекти, затримки в окупності інвестицій та орієнтація на збереження робочих місць або застарілих технологій замість їх модернізації.

Компаніям слід зосередитися на вдосконаленні управління людськими ресурсами, підвищенні продуктивності праці та розвитку

персоналу, оскільки це позитивно впливає на доходи. Також варто розглянути можливості диверсифікації джерел інвестицій і зменшення витрат на фінансування для збільшення доходів.

Висновки. Отже, для ефективного використання інвестицій важливо ретельно планувати капіталовкладення шляхом моделювання рівня ефективності використання інвестиційних

ресурсів підприємств харчової промисловості; інвестування здійснювати тільки в високопродуктивні проекти.

Результати даного дослідження можуть бути використані для вдосконалення управлінських рішень, розробки стратегій інвестиційної політики, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню сталого розвитку підприємств харчової промисловості.

Бібліографічний список:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
2. Готра В.І. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. Вип. 1 (7). С. 16–21.
3. Крижанівська М.С., Степанова А.А. Концептуальні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1185/1142>
4. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент: підручник. Київ : КНТЕУ, 2003. 398 с.
5. Єльнікова Ю.В. Рейтингування регіонів України за рівнем привабливості для відповідальних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17. С. 63–68.
6. Федоренко В. Інвестиції та економіка України. *Економіка України*. 2011. № 10. С. 12–16.
7. Левчинський Д.Л. Суть та економічна природа інвестицій і інвестиційного процесу. *Механізм регулювання економіки*. 2016. № 2. С. 131–139.
8. Інформаційний ресурс. URL: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2023

References:

1. Pro investytsiinu diialnist [On investment activity]: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 № 1560-XII [Law of Ukraine dated September 18, 1991 Vol. 1560-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
2. Gotra V. I. (2017). Teoretychni osnovy upravlinnia innovatsiinym rozvytkom ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy [Theoretical foundations of management of innovative development of agro-industrial production of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Mukachevo State University*, vol. 1 (7), pp. 16–21.
3. Kryzhanivska M. S., Stepanova A. A. (2022). Kontseptualni zasady upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstva [Conceptual principles of management of investment activities of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 37. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1185/1142>.
4. Blank I. O. (2003). Investytsiinyi menedzhment: pidruchnyk [Investment management: a textbook]. Kyiv: KNTEU. 398 p.
5. Yelnikova Yu. V. (2020). Reitynhuvannia rehioniv Ukrainy za rivnem pryvablyvosti dlia vidpovidalnykh investytsii [Ranking of regions of Ukraine by the level of attractiveness for responsible investments]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, vol. 17, pp. 63–68.
6. Fedorenko V. (2011). Investytsii ta ekonomika Ukrainy. [Investments and economy of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, vol. 10, pp. 12–16.
7. Levchynsky D. L. (2016). Sut ta ekonomichna pryroda investytsii i investytsiinoho protsesu [The essence and economic nature of investments and the investment process]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of economic regulation*, vol. 2, pp. 131–139.
8. Informatsiinyi resurs [Information resource]. Available at: https://clarity-project.info/edr/25412361/yearly-finances?current_year=2023

EFFICIENCY OF USE OF INVESTMENT RESOURCES OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES: CONSTRUCTION OF AN ECONOMIC MODEL

Andrii Shchebel

PhD in Economics,
Assistant Professor of the Department of Management
and Social and Humanitarian Disciplines
*Lviv Branch of the Private Higher Educational Institution
"European University"*

Dmytro Katsun

Postgraduate Student
Private Higher Education Establishment "European University"

Summary. The article presents scientific approaches to defining the essence of the concept of "investment", as "investment", "as expenditure", "as an exchange of present value for potentially lost future value". It is substantiated that the construction of economic models for evaluating the efficiency of the use of investments allows determining the main factors affecting the achievement of planned results, evaluating the effectiveness of existing investment strategies and justifying measures for their optimization. The main stages of building a model of the efficiency of the use of investment resources of the enterprise are proposed: determining the goals of modeling (estimating the return on investment, maximizing financial results, optimizing the use of resources), collecting data (financial reporting of the enterprise, performance indicators, external factors), choosing an economic model (regression analysis, one of: regression function model, optimization model), formalization of the model (definition of variables), efficiency calculation (to build an economic model for evaluating the efficiency of the use of investment resources of JSC Myronivskyi Khiboproduct, the Cobb-Douglas production function was used), formation conclusions. The model of the efficiency of the use of investment resources of the enterprise is built on the example of JSC "Myronivskyi Khiboproduct". It was determined that the economic model for evaluating the efficiency of the use of investment resources of food industry enterprises is an important task that allows to understand and identify the dependence between the amount of investments, their distribution, productivity and financial results. Argued expediency of focusing the attention of enterprises on improving human resources management, increasing labor productivity and personnel development, the possibility of diversifying investment sources and reducing costs, which will contribute to the growth of income.

Keywords: model, efficiency of use of investment resources, enterprise, investments, costs, results, profitability, competitiveness.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024